

اثرات واگذاری (خصوصی سازی) بر کارایی (شرکت سهامی مخابرات استان گیلان)

مهداد گودرزوند چگینی

(دانشجوی دکتری مدیریت تولید و عملیات دانشگاه تهران عضو هیات علمی و مسئول بررسی و ارزیابی مشارکت‌های پژوهشگاه صنعت نفت)

goodarzvand@iaurasht.ac.ir

مهدی میرزاد زارع

(مدرس دانشگاه پیام نور استان گیلان)

mirzadzara@yahoo.com

نسبت‌های مالی سال‌های ۱۳۸۰ - ۱۳۷۶ از سال‌های پس از واگذاری (خصوصی سازی) جهت بررسی و تجزیه و تحلیل انتخاب شده اند. اطلاعات و داده‌های مورد نیاز تحقیق نیز از طریق مطالعه اسناد و مدارک مالی (ترازنامه و صورت سود و زیان) شرکت سهامی مخابرات استان گیلان که در بانک‌های اطلاعاتی آن‌ها ذخیره شده اند جمع آوری گردیده است .

روش تحقیق در این پژوهش علی - مقایسه‌ای است و در نهایت برای نتیجه گیری در مورد فرضیه‌های تحقیق از روش تحلیلی - توصیفی و برای آنالیز اطلاعات نیز در این تحقیق با کمک نرم افزار spss از آزمون آماری t (T-test) استفاده شده است که پس از انجام آزمون‌های آماری فرضیه‌های اول و سوم قبول و فرضیه‌های دوم و چهارم رد شدند.

مقدمه

مروری بر فرایند تحولات اقتصادی در جهان، فراز و نشیب بسیاری هم در بعد فکری و هم در زمینه نظام‌های اقتصادی حاکم بر جوامع مختلف در دوره‌های مختلف یاد آور می‌شود. هم

خصوصی سازی / کارایی / نسبت نقدینگی / نسبت فعالیت / نسبت اهرم مالی / نسبت سودآوری

چکیده

خصوصی سازی اصطلاحی فراگیر و متنوع است که به واگذاری کنترل عملیاتی و یا مالی مؤسسات در مالکیت دولت به بخش خصوصی اشاره می‌کند یا به عبارت دیگر خصوصی سازی حذف هر نوع کنترل و دخالت در برقراری مکانیسم عرضه و تقاضا است. مهم ترین هدفی که خصوصی سازی در اکثر کشورها دنبال می‌کند، افزایش کارایی در اقتصاد از طریق سپردن فعالیت‌های اقتصادی، به مکانیزم خود سازمان بخش بازار آزاد می باشد .

تحقیق حاضر شرکت سهامی مخابرات استان گیلان را به عنوان قلمرو مکانی در نظر گرفته و نسبت‌های مالی سال‌های ۱۳۷۴ - ۱۳۷۰ از سال‌های قبل از واگذاری (خصوصی سازی) و

حال توسعه را متحول می‌سازد. شکست بازار به لحاظ اثرات خارجی، اثرات تکمیلی و اثرات تجزیه ناپذیری از طرف رزنتین رودن [۴] مطرح می‌گردد و بی‌کشش بودن عرضه اغلب کالاهای کشاورزی، انعطاف‌ناپذیری ساختاری در کشورهای در حال توسعه (به ویژه در امریکای لاتین) توسط نویالا [۵] و سانکل [۶] و دیگران ارائه می‌شود و مکتب ساختار گرایان بنیان‌گذاری می‌گردد، و به این ترتیب برنامه‌ریزی جامع توسعه اقتصادی رواج می‌یابد.

ابعاد دیگری از نقایص بازار و مکانیزم قیمت‌ها، گسترش انحصار یک جانبه و چند جانبه و آنچه که آدم اسمیت آن را دشمن سرمایه‌داری می‌داند، همراه با انگیزش‌های سیاسی که بدون تردید از نفوذ و رشد مخالفین مکتب سرمایه‌داری خبر می‌داد، موجی از گرایش‌های ملی‌گرایی و ملی‌کردن صنایع را قبل و بعد از جنگ جهانی دوم در کشورهای مختلف سبب گردید و در نهایت، در دو دهه اخیر، گرایش بیش از حد به سوی برنامه‌های جامع توسعه و یا دخالت گسترده دولت در امور اقتصادی، آثار سویی را سبب گردید که از جمله بوروکراسی گسترده اداری و اجرائی، عدم کارایی، بدهی‌های سنگین خارجی، تورم مستمر دو رقمی و کسر بودجه شدید را می‌توان نام برد. این آثار سوء، مخالفت‌های شدیدی علیه دیوان سالاری دولتی پیش می‌آورد و در نتیجه ایده خصوصی‌سازی به مفهوم واگذاری فعالیت‌های اقتصادی به مکانیزم بازار تبلور می‌یابد و با به اجرا گذاشته شدن استراتژی خصوصی‌سازی در انگلستان، اغلب کشورهای اروپای غربی، تمامی کشورهای اروپای شرقی و بسیاری از کشورهای جهان سوم از آن تبعیت نمودند و اکنون تجارب ارزنده از به کارگیری این استراتژی نه فقط به عنوان اقدامی برای رفع نقایص بازار، بلکه به مصداق شیوه‌ای جدید برای توسعه اقتصادی برجای گذاشته است. [۷]

ایده اصلی در تفکر خصوصی‌سازی این است که فضای رقابت و نظام حاکم بر بازار، بنگاه‌ها و واحدهای خصوصی را مجبور می‌سازد تا عملکرد کارآتری را نسبت به بخش عمومی داشته باشند. بر پایه این ایده، تعاریف، مفاهیم و تئوری‌های متعددی که در بر گیرنده ابعاد و اهداف مختلف خصوصی‌سازی

زمان با ظهور انقلاب صنعتی در نیمه دوم قرن هجدهم میلادی، ایده گرایش به بازار و حداقل دخالت دولت قوت می‌گیرد و آدم اسمیت مکتب آزادی اقتصادی را پایه‌گذاری می‌نماید و در سال ۱۷۷۶ با انتشار کتاب "ثروت ملل" لقب پدر علم اقتصاد را می‌یابد. در ادوار بعد سیر تحولات فکری بر له و علیه تفکر "بازار آزاد" شکل می‌گیرد و تکامل می‌یابد. از جمله در قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم سوسیالیست‌ها و سایر منقدین مکتب سرمایه‌داری با تکیه بر دو محور ذیل:

۱) نظام سرمایه‌داری نا عادلانه و استثمار است.
۲) نظام سرمایه‌داری بی‌ثبات بوده و به بحران کشیده می‌شود و نهایتاً ساقط می‌گردد در بُعد مخالف قرار می‌گیرند.
تبلور این تفکر در اقتصاد متمرکز با تاکید بر دیدگاه‌های مارکس، سرنوشت اقتصادی - سیاسی بخش عظیمی از جمعیت جهانی را از اولین پیروزی کمونیست‌ها در روسیه در سال ۱۹۱۷، دگرگون می‌سازد و رفرم‌های مختلفی را در کشورهای با اقتصاد آزاد موجب می‌شود و تأخیر چشم‌گیری بر روند توسعه اقتصاد جهانی باقی می‌گذارد. در بعد دیگر، در اواخر قرن نوزدهم میلادی مکتب اتریش به رهبری کارل منگر [۱] ظهور می‌کند و توسط پیروان ونوایی چون می‌سز [۲] و هایک [۳] تکامل می‌یابد. ایده اقتصاد رقابتی و مبتنی بر تصمیم‌گیری فردی، اساس ظهور خلاقیت و پیدایش اختراعات و ابداعات شمرده می‌شود و اقتصاد متمرکز را بدون انگیزه، بی‌روح و محکوم به فرو پاشی اعلام می‌دارند.

بحران ۱۹۲۹، فرصتی برای پیدایش و شکوفایی مکتب کینز در مقابل مکتب کلاسیک‌ها و نئوکلاسیک‌ها پیش می‌آورد و در این موج فکری، نظام سرمایه‌داری نه به لحاظ مسائل ایدئولوژیک و اجتماعی، بلکه به دلیل نقص در عملکرد اصلی‌ترین عنصر نظام سرمایه‌داری، یعنی مکانیزم قیمت‌ها زیر سؤال می‌رود و دخالت دولت به منظور رفع نقایص بازار و ایجاد تعادل اقتصادی ضروری و مجاز شمرده می‌شود. این مکتب نیز به نوبه خود آثار عمیقی بر سیاست‌های اقتصادی در کشورهای پیشرفته داشته و استراتژی‌های توسعه اقتصادی در کشورهای در

بخش خصوصی - با تأکید بر بهره‌گیری از فوائد اقتصادهای خرد و کلان - ایجاد کرده است. برخی از اهم دلایل سوگیری دولت‌ها به سمت خصوصی‌سازی به شرح زیر است:

- در اقتصادهای سوسیالیست پیشین که برنامه‌ریزی‌ها به صورت متمرکز صورت می‌گرفت، خصوصی‌سازی بنگاه‌های دولتی یک شرط لازم و نه کافی برای سوگیری اقتصاد به سمت سیستم بازارگرا می‌باشد.

- هم در اقتصادهای پیشرفته و هم در اقتصادهای در حال توسعه، نارضایتی عمومی از عملکرد بنگاه‌های دولتی - به دلیل قیمت و کیفیت کالاها، به خصوص کالاها و خدمات تجاری و محصولات تولیدی - رو به افزایش است و بنگاه‌های دولتی ناتوان از توزیع کارای محصولات و خدمات خود هستند.

- در اکثر کشورهای در حال توسعه و به خصوص اقتصادهایی که در دو دهه اخیر رشد سریعی داشته‌اند، مشارکت بالای بخش خصوصی جهت رویارویی با تقاضاهای رو به افزایش خدمات بنگاه‌های دولتی ضروری است. قابلیت آژانس‌ها و بنگاه‌های دولتی جهت تدارک آب، مسکن، صنایع همگانی، حمل و نقل و دفع ضایعات در اکثر کشورهای در حال توسعه خیلی محدود است.

- در سراسر دنیا مشهود است که بسیاری از بنگاه‌های دولتی نه تنها ناکارا و غیر بهره‌ور هستند، بلکه تولیدکننده ضایعات بوده، منابع مالی محدود دولتی را به علت کمبودها و سوبسیدهای مورد نیاز خود به هدر می‌دهند.

- دوران طولانی پیشرفت جهانی در اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰ در بسیاری از دولت‌های کشورهای توسعه یافته محدودیت‌های مالی وخیمی به جای گذاشته و ادامه سوبسیددهی بنگاه‌های دولتی بدون سود آوری یا تحمل بار سنگین گسترش خدمات را برای آن‌ها سخت نموده است. کمک‌های بین‌المللی رو به کاهش نیز شرایط مشابهی را در بسیاری از کشورهای کم تر توسعه یافته ایجاد کرده است. [۱۲]

است ارائه می‌گردد. از بین تعاریف مختلف خصوصی‌سازی فقط به چند نمونه که دارای نکات مهمی هستند اشاره می‌کنیم.

بیس لی و لتیل چاپلند می‌گویند خصوصی‌سازی وسیله‌ای برای بهبود عملکرد فعالیت‌های اقتصادی (صنایع) از طریق افزایش نقش نیروهای بازار است، در صورتی که حداقل ۵۰ درصد از سهام دولتی به بخش خصوصی واگذار گردد [۸]. ویل جانوسکی خصوصی‌سازی را به معنای انجام فعالیت‌های اقتصادی توسط بخش خصوصی یا انتقال مالکیت دارایی‌ها به بخش خصوصی می‌داند [۹].

کی و تامسون خصوصی‌سازی را این گونه تعریف می‌کنند: «واژه خصوصی‌سازی روش‌های متعدد و مختلفی برای تغییر رابطه بین دولت و بخش خصوصی را شامل می‌شود، از جمله "صد ملی کردن" و یا فروش دارایی‌های متعلق به دولت، "مقررات زدایی" یا حذف ضوابط محدود کننده و معرفی رقابت در انحصارهای مطلق دولتی، "پیمانکاری" یا واگذاری تولید کالاها و خدماتی که توسط دولت برای بخش خصوصی اداره و تأمین مالی می‌شدند» [۱۰].

شوارتز تعریف خصوصی‌سازی را برای کشورهای با اقتصاد متمرکز بسیار فراتر از انتقال مالکیت و تعدیل در مقررات می‌داند و می‌گوید «خصوصی‌سازی به معنی به وجود آوردن نام اقتصادی جدید بر اساس بازار و در نتیجه، دگرگونی و تحول در ابعاد مختلف اقتصادی می‌باشد» [۱۱].

دولت‌ها در سراسر جهان، خصوصی‌سازی را به دلایل مختلفی تجربه نموده‌اند. مؤسساتی نظیر صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی و بانک‌های توسعه‌ای منطقه‌ای به وضوح بر دولت‌های کشورهای در حال توسعه جهت خصوصی‌سازی بنگاه‌های دولتی به عنوان یک تعدیل ساختاری همه جانبه، فشار آورده‌اند. چالش‌های محلی نیز این فشارهای بین‌المللی را تشدید کرده‌اند. این چالش‌ها عبارت‌اند از نیاز به تطابق با نیروهای بسیار متغیر بازار، ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش سطوح درآمد و افزایش بهره‌وری و کارایی جهت رقابت در اقتصاد جهانی. حمایت از خصوصی‌سازی، مباحث زیادی را در افزایش مشارکت

شرح زیر برای به اجرا گذاشتن سیاست خصوصی‌سازی تعیین کرده است :

۱) ارتقای کارایی فعالیت‌ها

۲) کاهش حجم تصدی دولت در فعالیت‌های اقتصادی و خدماتی غیرضروری

۳) ایجاد تعادل اقتصادی

۴) استفاده بهینه از امکانات کشور.

وقتی با دقت به اهداف دولت توجه می‌کنیم، ملاحظه می‌شود که نه تنها اهداف تعیین شده اصولی و منطقی هستند، بلکه دیدگاه دولت از این که خصوصی‌سازی شرط توسعه اقتصادی است، صحیح می‌باشد. ولی ساختار کلی اهداف، نشان‌دهنده عدم اعتقاد دولت به موضوع و تزلزل در اجراست که در قالب هدف دوم تجسم پیدا می‌کند. سؤال این است که چرا دولت آن گونه که خود توصیف می‌کند، در برنامه‌های خود فعالیت‌های غیرضروری دارد و چرا درصدد حذف آن‌ها بر نمی‌آید و بدتر آن که چرا می‌خواهد چنین فعالیت‌های غیرضروری را بر عهده بخش خصوصی بگذارد؟

دولت باید فعالیت‌های غیرضروری را مشخص کرده و در این دوره که مشکل تهیه سرمایه لازم برای کارهای ضروری وجود دارد، هر چه زودتر بار مالی چنین فعالیت‌های غیرضروری را از دوش اقتصاد بردارد. در تجربه سایر کشورها ملاحظه می‌شود که حتی در مورد کارخانه‌های تولیدی و صنعتی که بازسازی آن‌ها منجر به تولید اقتصادی و قابل رقابت نمی‌شود، اقدام به حذف آن‌ها می‌شود. در چنین شرایطی تعجب آور خواهد بود که دولت درصدد واگذاری چنین فعالیت‌هایی به بخش خصوصی است. سؤال این است که در حالی که کارخانه‌های صنعتی و تولیدکننده کالاهای مورد نیاز، به سختی به فروش می‌رسد، چه کسی حاضر به خرید چنین مؤسسات غیرضروری است؟ در بیان اهداف سیاست واگذاری شرکت‌های دولتی، ایجاد تعادل اقتصادی چنین هدفی کاملاً منطقی به نظر می‌رسد، ولی دولت هیچ گونه اقدامی که باعث از میان برداشتن عوامل اصلی این عدم تعادل باشد، در نظر نگرفته است. در برنامه خصوصی‌سازی اقتصاد تمام کشورها، کاهش بار مالی دولت، از اهداف اولیه تعیین شده چنین

از اواسط دهه ۱۹۷۰ (به ویژه پس از افزایش قیمت نفت)، به تدریج کارایی فعالیت‌های بخش دولتی مورد سؤال قرار گرفت. پس از طرح موضوع عدم کارایی فعالیت شرکت‌ها و واحدهای دولتی و تحت پوشش دولت، سیاست خصوصی‌سازی به عنوان یکی از راه‌حل‌های بهبود عملکرد شرکت‌های مزبور و کاهش تصدی دولت مورد توجه قرار گرفت. خصوصی‌سازی که در واقع عکس ملی کردن می‌باشد، به معنی انتقال مالکیت از بخش دولتی به بخش خصوصی است. از آن جا که بخش صنعت و بخش عمده‌ای از سایر فعالیت‌های تجاری در کشورهای در حال توسعه زیر نفوذ دولت و شرکت‌های دولتی بود، اجرای سیاست خصوصی‌سازی برای کشورهای در حال توسعه نیز توصیه گردید، زیرا شرکت‌های دولتی که زیان ده بودند، منابع دولت را به تحلیل می‌بردند و چنین شرکت‌هایی برای ادامه فعالیت خود به وام‌های تضمین شده دولتی یا بودجه و کمک‌های خاص دولتی نیاز داشتند. مشکلات اقتصادی کشورهای در حال توسعه، آن‌ها را وادار کرد تا در سیاست‌های خود نسبت به شرکت‌های دولتی تجدید نظر کنند.

ساختار اقتصادی ایران نیز از ویژگی‌هایی برخوردار است که به سختی می‌توان حضور دولت را در بخش‌های اقتصادی نفی کرد.

پیامدهای ناشی از وقوع انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی و تحریم‌های مالی و تجاری بین‌المللی علیه ایران، موجب دخالت بیش از حد متعارف دولت در اقتصاد کشور گردید. این امر موجب تخصیص نامعقول منابع و پایین آمدن کارایی فعالیت‌ها شده است.

خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت‌های دولتی و تحت پوشش دولت در ایران هم زمان با آغاز برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور (سال ۱۳۶۸) با هدف ارتقای کارایی فعالیت‌ها و کاهش حجم تصدی دولت مطرح گردید. دولت جمهوری اسلامی ایران در تصویب نامه اردیبهشت ۱۳۷۰، اهداف خود را از خصوصی‌سازی مشخص کرد. دولت، خصوصی‌سازی را یک امر لازم برای تحقق سیاست‌ها و اهداف برنامه اول توسعه اقتصادی می‌داند. بر پایه این برنامه، دولت چهار هدف عمده به

- پاسخ گویی به اطلاعات ۱۱۸ در سطح استان

- امور مربوط به تأمین کارگران حفار

- نگه داری شبکه‌های کابل هوایی و زمینی

- تأمین نیروهای خدماتی از قبیل: دبیرخانه، کارکنان MDF،

نگهبانی، نظافت، نامه رسانی و ...

- فعالیت‌های اجرایی احداث و توسعه

- و غیره را از طریق مناقصه به بخش خصوصی (پیمانکار) واگذار کرده است.

پویایی بازار جهانی مخابرات به توسعه سریع فناوری و محیط باز سیاسی نسبت داده شده است. در دهه گذشته، تعداد بی شماری از کشورهای در حال توسعه اصلاحات اقتصادی را تجربه نموده‌اند و شاهد گسترش شگرف شبکه‌های مخابراتی و پیشرفت بهره‌وری در آن‌ها بوده‌اند. آزاد سازی مخابرات برای کشورهای در حال توسعه یک فرایند جدید و نسبتاً پیچیده به حساب می‌آید. به همین جهت با انتخاب و اتخاذ راه کارهای خصوصی سازی اپراتورهای مخابرات تحت مالکیت دولت، معرفی رقابت و باز نگه داشتن بازار به روی سرمایه‌گذاری خارجی و تشکیل نهاد تنظیم کننده مقررات به نفع رقابت، برای کشورهای در حال توسعه الزامی است. هر چند که هر یک از عوامل فوق الذکر لازم و ضروری به نظر می‌رسد، با این حال کم‌تر کشوری وجود دارد که به تمام زمینه‌های فوق دست یافته باشد. در زمینه خصوصی سازی غالباً دولت‌ها محدودیت‌هایی برای مشارکت خارجی قائل شده‌اند. معمولاً خصوصی سازی در کشورهای در حال توسعه از واگذاری تلفن های ثابت شروع شده است. در کشورهای با درآمد بالا، خدمات تلفن همراه نقش خدمات مکمل را ایفا می‌کند چون اکثر مشاغل تجاری و خانوارها قبلاً به شبکه ثابت دسترسی داشته اند. اما در کشورهای با درآمد پایین، تلفن همراه به عنوان کالای جانشین برای خدمات تلفن ثابت به شمار می‌رود. این موضوع خصوصاً در کشورهای دارای لیست انتظار طولانی برای برقراری ارتباط مصداق دارد.

به منظور ارزیابی شرایط مالی و نحوه عملکرد یک مؤسسه تحلیل گر نیاز به معیار و یا محکی برای سنجش و مقایسه دارد. معیاری که به این منظور اغلب استفاده می‌شود نسبت یا شاخص

هدفی مورد نظر دولت نیست. در حالی که در شرایط فعلی ایران، بدون اغراق عامل اصلی عدم تعادل اقتصادی، هزینه‌های دولت و کسری بودجه دولت است.

به طور خلاصه می‌توان گفت، تصویب نامه هیئت وزیران را نمی‌توان یک برنامه خصوصی سازی هدف دار تلقی کرد. بلکه یک دستور واگذاری مالکیت حدود ۳۹۰ شرکت دولتی به بخش خصوصی در مراحل مختلف است. چنین به نظر می‌رسد که دولت چنین اقدام بزرگی را یک امر ساده دانسته و از مسئولان و کارکنان شرکت‌های دولتی خواسته است شرکت‌های دولتی را - که محل اشتغال و درآمد و سایر امتیازات آن‌ها است - به بخش خصوصی واگذار کنند. در این صورت کسانی که، اشتغال، درآمد و امتیاز آن‌ها را مورد سؤال قرار می‌دهند، با مطرح کردن هر هدفی اولاً سؤالاتی را ایجاد می‌کنند که باید به آن‌ها پاسخ داد، ثانیاً نتایج و یا آثار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در بر دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. [۱۳]

شرکت مخابرات ایران در اواخر سال ۱۳۷۴ در راستای سیاست تمرکز زدایی و کاهش انحصار در ساختار سازمانی خود تحولاتی را به وجود آورد که منجر به حذف ادارات کل و تأسیس شرکت سهامی مخابرات استانی شد و مقرر شد که بر اساس مکانیزم بازار و شیوه عمل شرکت‌های خصوصی به فعالیت خود ادامه دهد. این شیوه در واقع عمل به یکی از شیوه‌های خصوصی سازی یعنی تجدید و تفکیک ساختاری می‌باشد که طی آن واحدهای بزرگ تحت پوشش دولت به یک واحد مادر و چندین واحد تابعه تفکیک می‌شوند. سوابق تلفن در رشت برمی‌گردد به اواخر دوران قاجاریه که در ابتدا ۵۰ شماره مغناطیسی در رشت دایر گردید که این رقم در تاریخ ۱۳۱۰/۲/۲۳ با نصب و راه اندازی یک سیستم ۱۰۰۰ شماره‌ای مغناطیسی در این شهرستان آغاز گردید و هم چنین در سال ۱۳۳۵ با یک سیستم ۲۰۰ شماره‌ای تدریجاً به ۱۲۰۰ شماره افزایش یافت و در همان سال اولین طرح تلفن خودکار رشت تهیه و پس از سه سال فعالیت در فروردین ۱۳۳۸ مرکز تلفن خودکار گیلان در این شهر با ۳۰۰۰ شماره تلفن و پیش شماره ۲ افتتاح گردید، نیز بخشی از فعالیت‌های خود نظیر:

۴) نسبت‌های سودآوری شامل :

کل دارایی‌ها / سود خالص = نسبت سود به کل دارایی‌های شرکت (الف)
 فروش / سود(زیان) ناخالص = نسبت سود ناخالص به فروش (ب)
 در این تحقیق قصد بر این است که کارایی شرکت سهامی
 مخابرات استان گیلان را تنها از دیدگاه خصوصی‌سازی مورد
 بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهیم. لذا عواملی نظیر جمعیت،
 تکنولوژی، زمان، فرهنگ و ... که به عنوان متغیرهای تعدیل‌گر
 محسوب می‌شوند را ثابت فرض کرده‌ایم.

بیان مسأله

به طور کلی باید گفت خصوصی‌سازی بخشی از سیاست
 اقتصادی جامع تری است که امروزه تحت عناوینی چون آزاد
 سازی اقتصادی و یا پیوستن به اقتصاد جهانی از سوی برخی از
 دولت‌ها به شدت تعقیب می‌گردد. نهادهای بین‌المللی هم چون
 صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز از مدافعان سرسخت
 این سیاست نوظهور محسوب می‌گردند. خصوصی‌سازی یعنی
 تغییر فضای حاکم بر فعالیت‌های بخش دولتی به نحوی که در
 عین حفظ بافت اصلی فعالیت‌ها، صرفاً فضای بخش مذکور تغییر
 یافته و شرایط و جو بازار بر نحوه عملکرد شرکت به صورتی تأثیر
 گذارد تا انگیزه‌ها و مکانیزم‌های بخش خصوصی ملاک عمل
 قرار گیرد. [۱۷]

اهداف خصوصی‌کردن که همانند بسیاری از موارد دیگر نشان
 دهنده روندهای اجتماعی، سیاسی و جاری می‌باشد، مبتنی است
 بر واگذاری نهادهای اقتصادی به بخش خصوصی و مهم‌ترین
 اهداف آن تمرکز زدایی در اقتصاد، مشارکت بیش تر مردم (بخش
 خصوصی) در فعالیت‌های تولیدی و خدماتی و به دنبال آن
 دستیابی به سایر پی‌آمدهای مثبت و تعیین کننده آن می‌باشد.
 پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، بنا به علت‌های
 گوناگون حوزه فعالیت‌های اقتصادی دولت بسیار گسترش یافت.
 در نتیجه این گسترش در اواخر دهه ۱۳۶۰، ناکارایی
 بر فعالیت‌های دولت سایه افکند و از همین رو محدود کردن
 حوزه فعالیت‌های اقتصادی دولت و خصوصی‌سازی در شمار
 برجسته‌ترین هدف‌های برنامه اول توسعه درآمد. [۱۸]

است. تجزیه و تحلیل و تفسیر نسبت‌های مختلف مالی توسط
 تحلیلگران ماهر و با تجربه اطلاعات مفیدی از موقعیت مالی
 مؤسسه به دست خواهد داد که از صورت حساب‌های مالی به
 تنهایی قابل استخراج نیست.

از آن جا که اطلاعات مالی گزارش شده و نسبت‌های
 محاسبه شده بر اساس آن‌ها به شکل اعداد و ارقام ارائه می‌شوند،
 این تمایل وجود دارد که آن‌ها را تصویری کامل و حقیقی از
 موقعیت مالی مؤسسات تصور کنیم. برای تعداد کمی از شرکت‌ها
 ممکن است اطلاعات حسابداری تقریب نزدیکی از حقایق
 اقتصادی به دست دهند، اما برای بسیاری از شرکت‌ها به منظور
 ارزیابی صحیح موقعیت مالی آن‌ها باید فراتر از ارقام گزارش شده
 رفت. اطلاعات مالی مانند استهلاکات، ذخیره مطالبات سوخت
 شده و سایر ذخایر کلاً برآوردی هستند و ممکن است که
 منعکس کننده واقعی استهلاکات و زیان‌های سوخت شده و سایر
 زیان‌های اقتصادی نباشند. بنابر این تا آن جا که ممکن است باید
 اطلاعات مالی شرکت‌های مختلف استاندارد شوند یعنی باید
 سببها با سببها و پرتقال‌ها را با پرتقال‌ها مقایسه کرد. حتی
 در استفاده از ارقام استاندارد تحلیل گر باید جنبه احتیاط در تفسیر
 مقایسه‌های خود از دست ندهد. [۱۴]

نسبت‌های مالی مورد استفاده در شرکت سهامی مخابرات
 استان گیلان که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته‌اند
 عبارتند از :

۱) نسبت‌های نقدینگی شامل :

بدهی‌های جاری / دارایی‌های جاری = نسبت جاری (الف)
 بدهی‌های جاری / دارایی‌های آنی = نسبت آنی (سریع) (ب)

۲) نسبت‌های فعالیت [۱۵] (کارایی) شامل :

کل دارایی‌های خالص / فروش خالص = نسبت گردش کل دارایی (الف)
 سرمایه در گردش / فروش = نسبت فروش به سرمایه در گردش (ب)

۳) نسبت اهرم مالی (بدهی) [۱۶] شامل :

کل دارایی‌ها / کل بدهی‌ها = نسبت بدهی

بنابراین تجزیه و تحلیل نسبت‌های مالی تنها ابزاری برای افراد خارج از شرکت نیست، بلکه می‌تواند به عنوان ابزار مدیریتی نیز مورد استفاده قرار گیرد.

فایده گرفتن نسبت آن است که رابطه بین ارقام عمده صورت‌های مالی دقت ریاضی پیدا می‌کند. نسبت‌ها وقتی بیش‌تر مفهوم پیدا می‌کنند که با سایر نسبت‌ها در گذشته همان واحد تجاری و یا با مؤسسات مشابه و یا با استانداردهای مطلوب مقایسه شوند. مسلماً سیر تحول و روند نسبت‌ها در طول زمان مثلاً چند سال در مقام مقایسه با بررسی نسبت‌ها در یک سال معین، اهمیت به مراتب بیش‌تری را حایز است. [۲۲]

همان‌طور که می‌دانیم نسبت‌های مالی در سازمان‌ها و از جمله شرکت‌های مخابراتی جهت سنجش میزان کارایی و کارآمدی آن‌ها و نیز تعیین ارزش دارایی‌ها و درآمدهاست و از این نسبت‌ها جهت تعیین سود آوری و دیگر زمینه‌های مالی شرکت نظیر بازدهی خالص دارایی‌ها، نسبت قیمت به عواید و غیره استفاده می‌شود. لذا تهیه و تدوین آن‌ها از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد. حال سؤال اساسی این تحقیق این است که آیا واگذاری (خصوصی‌سازی) بر کارایی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان اثر گذار بوده است؟

۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

تجارب کشورهای مختلف و تحقیقات انجام شده در ایران نشان می‌دهد که مدیریت‌های دولتی و برنامه‌ریزی شده، از کارایی پایینی برخوردارند. به همین علت کشورهای بسیاری از جمله ایران، سیاست اقتصاد بازار - اقتصاد آزاد را انتخاب کردند تا بتوانند به کمک آن بر بخشی از مشکلات خود نظیر بی‌کاری، زیانده بودن شرکت‌های دولتی و کسر بودجه غلبه کنند و به رشد و توسعه دست یابند. جمهوری اسلامی ایران با توجه به پیشینه مدیریت دولتی در به کارگیری غیر کارآمد منابع، نیاز دارد تا از آثار خصوصی‌سازی و تأثیر آن بر کارایی شرکت‌های واگذار شده مطلع شود. از آن‌جا که بحث خصوصی‌سازی یکی از مقوله‌های مهم در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و به ویژه ایران می‌باشد و اهدافی چون رقابت و کارایی اقتصادی، افزایش

شرکت مخابرات ایران نیز در اواخر سال ۱۳۷۴ در راستای سیاست تمرکز زدایی و کاهش انحصار در ساختار خود تحولاتی بوجود آورد که منجر به حذف ادارات کل و تأسیس شرکت سهامی مخابرات استانی شد و مقرر گردید که بر اساس مکانیزم‌های بازار و شیوه عمل شرکت‌های بخش خصوصی به فعالیت خود ادامه دهد. این شیوه در واقع عمل به یکی از شیوه‌های خصوصی‌سازی یعنی تجدید و تفکیک ساختاری می‌باشد که طی آن واحدهای بزرگ تحت پوشش دولت به یک واحد مادر و چندین واحد تابعه تفکیک می‌شوند. در همین راستا شرکت سهامی مخابرات استان گیلان نیز بخشی از فعالیت‌های خود را به بخش خصوصی (از طریق مناقصه) واگذار کرده است. در این تحقیق کارایی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان که معیاری کمی است با استفاده از نسبت‌های مالی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

کارایی یعنی انجام دادن کارها به نحو شایسته و مناسب و به صورت رابطه داده‌ها و ستاده‌ها بیان می‌شود. [۱۹] یا اینکه کارایی نسبی است که مقایسه‌ای را بین برخی از جنبه‌های عملکرد واحد، با هزینه‌های متحمل شده جهت تحقق آن را نشان می‌دهد. [۲۰]

برای صنایع تحت کنترل دولت نسبت‌های مالی مورد توجه مؤسسات دولتی است زیرا مؤسسات مزبور با کمک نسبت‌های مالی می‌توانند سلامت مالی شرکت‌ها و نحوه قیمت‌گذاری خدمات آن‌ها را مورد ارزیابی قرار دهند. در ارزیابی شرکت‌ها به منظور سرمایه‌گذاری در آن‌ها نیز، تحلیلگران اوراق بهادار غالباً نسبت‌های مالی را بررسی می‌کنند. تحلیلگران مزبور به مناسب بودن سهام و اوراق قرضه شرکت برای سرمایه‌گذاری و هر نوع اطلاعاتی که منعکس کننده کارایی عملیات شرکت و قدرت مالی آن است، توجه می‌کنند. [۲۱]

توانایی شرکت برای اجرای تعهداتش نسبت به وام دهندگان (نسبت‌های نقدینگی و اهرم مالی) و حداقل کردن هزینه‌ها (نسبت‌های فعالیت و سود آوری) تعیین کننده این است که آیا شرکت می‌تواند به هدف نهایی خود که ایجاد حداکثر بازده (نسبت‌های سود آوری) برای سهامداران است دست یابد یا خیر.

۲) بررسی و مقایسه روند نسبت‌های فعالیت در سال‌های قبل و بعد از خصوصی‌سازی.

۳) بررسی و مقایسه روند نسبت‌های اهرم مالی در سال‌های قبل و بعد از خصوصی‌سازی.

۴) بررسی و مقایسه روند نسبت‌های سودآوری در سال‌های قبل و بعد از خصوصی‌سازی.

۴. فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های این تحقیق شامل چهار فرضیه به شرح ذیل می‌باشند که پس از انجام تحقیق و طی مراحل آماری در مورد فرضیه‌ها تصمیم‌گیری و نتیجه‌گیری می‌شود.

۱) میان نسبت نقدینگی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۲) میان نسبت فعالیت شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۳) میان نسبت اهرم مالی (بدهی) شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۴) میان نسبت سودآوری شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۵. روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش علی - مقایسه‌ای است و در نهایت برای نتیجه‌گیری در مورد فرضیه‌های تحقیق از روش تحلیلی - توصیفی استفاده می‌گردد. اطلاعات و داده‌های مورد نیاز این تحقیق از طریق مطالعه اسناد و مدارک مالی و حسابداری (ترازنامه و صورت سود و زیان) شرکت سهامی مخابرات استان گیلان که در بانک‌های اطلاعاتی آن‌ها ذخیره شده است جمع‌آوری گردیده است.

برای آنالیز اطلاعات در این تحقیق با کمک نرم افزار spss از

بازدهی سرمایه‌گذاری‌ها، استفاده بهینه از امکانات و غیره را دنبال می‌کند، لذا شرکت مخابرات نیز به دنبال دست‌یابی به اهداف خود و نیز افزایش کارآمدی آن را به کار گرفته است. اهمیت بررسی خصوصی‌سازی که در این تحقیق به عنوان متغیر مستقل به کار رفته است بر کارایی که پارامترهای بیان شده آن به عنوان متغیرهای وابسته مطرح می‌باشند در این است که می‌تواند در موفق یا ناموفق نشان دادن سیاست خصوصی‌سازی ایفای نقش کند یعنی طراحان خصوصی‌سازی که آن را در جهت افزایش کارایی به کار بسته‌اند را یاری کند که بدانند این عمل هدف آن‌ها را محقق ساخته است یا نه؟

۳. اهداف تحقیق

اقتصاددانان برای ایجاد تحرک در روند توسعه، خصوصی‌کردن را تجویز کرده‌اند و عقیده بر این است که با خصوصی‌سازی، تحولی شایسته در کارایی فعالیت‌هایی که قبلاً تحت پوشش دولت بوده‌اند ایجاد می‌شود و از سهم دولت در اقتصاد ملی، بدون آن که از قدرت آن کاسته شود، می‌کاهد و بر نقش آن در برنامه‌ریزی‌های کلان افزوده خواهد شد. از آن جا که ادعا شده خصوصی‌سازی اثر عمده‌ای بر بهبود اساسی کارایی شرکت‌های خصوصی شده دارد، حال با توجه به موقعیت و اوضاع و احوال اقتصادی کشور ما، این که این شرکت‌های خصوصی شده نسبت به قبل از خصوصی‌شدنشان چقدر کارآتر و موفق‌تر عمل کرده‌اند و آیا می‌توان گفت که سیاست اقتصادی با توجه به موقعیت کشور ما سبب وصول دولت به اهداف خود می‌گردد یا نه موضوعی است که محقق علاقه‌مند به تحقیق درباره آن است و هم چنین از آن جا که خصوصی‌کردن شرکت‌های دولتی به خودی خود و به تنهایی یک هدف تلقی نمی‌شود، بلکه وسیله و ابزاری جهت تحقق سایر اهداف اقتصادی است لذا هدف این پژوهش بررسی اثرات واگذاری (خصوصی‌سازی) بر کارایی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان با استفاده از نسبت‌های مالی به شرح زیر می‌باشد:

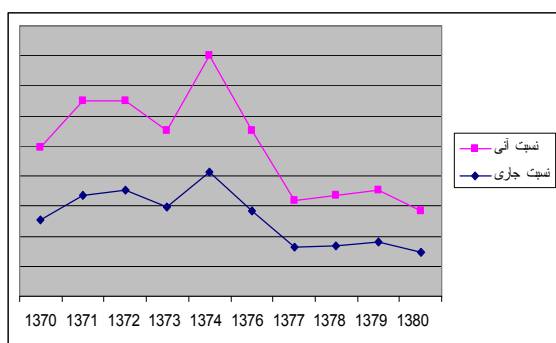
۱) بررسی و مقایسه روند نسبت‌های نقدینگی در سال‌های قبل و بعد از خصوصی‌سازی.

نقدینگی یعنی نسبت جاری و نسبت آنی، مورد بررسی و آزمون قرار گرفتند و در نهایت برحسب نتایج حاصله در مورد نسبت نقدینگی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان نتیجه گیری شد. از آن جا که پس از انجام آزمون t با استفاده از نرم افزار spss مقدار $\text{sig} = 0/005$ برای وجود تفاوت معنا دار بین نسبت جاری شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های پس از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن از $\alpha = 0/05$ کم تر گردید بنابراین قضاوت شد که میان نسبت جاری شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود دارد.

مقدار $\text{sig} = 0/008$ برای وجود تفاوت معنا دار بین نسبت آنی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های پس از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن نیز از $\alpha = 0/05$ کم تر بود پس می توان قضاوت کرد که میان نسبت آنی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود دارد.

نسبت های نقدینگی در سال های قبل از خصوصی سازی دارای ثبات خاصی نبوده و پس از کاهش شدید در سال ۱۳۷۴ به دلیل شوک ناشی از خصوصی سازی از یک روند نسبتاً پایداری تبعیت کرده اند.

با توجه به نتایج حاصله از آزمون نسبت های جاری و آنی چنین نتیجه گیری می شود که فرض H_0 رد می شود یعنی میان نسبت نقدینگی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود دارد.

آزمون آماری t (T-test) استفاده می گردد. آزمون t معمولی ترین و در عین حال پر مصرف ترین ابزار آماری مورد استفاده در تجزیه و تحلیل تحقیقاتی است که با استفاده از روش علی _ مقایسه ای انجام می گیرند دلیل آن به کار بردن نمونه های تحقیقاتی با حجم کم است که به دلیل صرفه جویی در وقت و هزینه مورد استفاده قرار دارند.

۶. یافته های تحقیق

پژوهشگر پس از این که روش تحقیق خود را مشخص کرد و با استفاده از ابزارهای مناسب، داده های مورد نیاز را برای آزمون فرضیه های خود جمع آوری کرد، اکنون نوبت آن است که با بهره گیری از تکنیک های آماری مناسبی که با روش تحقیق، نوع متغیرها، ... سازگاری دارد، داده های جمع آوری شده را دسته بندی و تجزیه و تحلیل نماید و در نهایت فرضیه هایی را که تا این مرحله او را در تحقیق هدایت کرده اند در بوته آزمون قرار دهد و تکلیف آن ها را روشن کند و سرانجام بتواند پاسخی (راه حلی) برای پرسش تحقیق بیابد. تجزیه و تحلیل داده ها فرایندی چند مرحله ای است که طی آن داده هایی که از طریق به کارگیری ابزارهای جمع آوری اطلاعات فراهم آمده اند خلاصه، دسته بندی، ... و در نهایت پردازش می شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل ها و ارتباط ها بین این داده ها به منظور آزمون فرضیه ها فراهم آید. در این فرایند، داده ها هم از لحاظ مفهومی و هم از جنبه تجربی پالایش می شوند و تکنیک های گوناگون آماری نقش به سزایی در استنتاج ها و تعمیم ها به عهده دارند. [۲۳].

در مرحله تجزیه و تحلیل آن چه مهم است این است که محقق باید اطلاعات و داده ها را در مسیر هدف تحقیق، پاسخگویی به سؤال و سؤالات تحقیق و نیز ارزیابی فرضیه های خود جهت داده، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. ارزیابی فرضیه ها از طریق آزمون t و به وسیله نرم افزار spss انجام می گیرد.

نسبت نقدینگی در شرکت سهامی مخابرات استان گیلان شامل نسبت جاری و نسبت آنی می باشد. برای آزمون فرضیه اول ابتدا همین فرضیه برای اجزای تشکیل دهنده نسبت

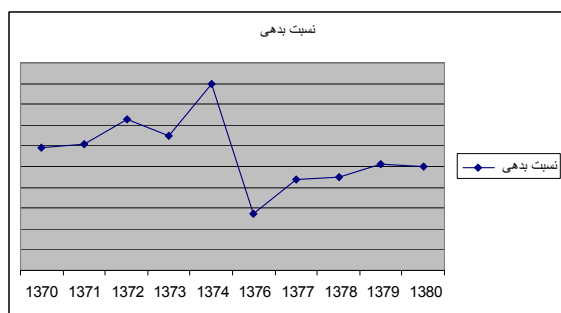
است که به دلیل ناچیز بودن میزان آن تأثیری بر نتایج آزمون نگذاشته است. نسبت فروش به سرمایه در گردش نیز غیر قابل پیش بینی بودن و ناپایداری خود را حفظ کرده است.

با توجه به نتایج حاصله از آزمون نسبت‌های گردش دارایی و فروش به سرمایه در گردش، چنین نتیجه‌گیری گردید که فرض H_0 تأیید شد یعنی میان نسبت فعالیت شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

فرضیه سوم

نسبت اهرم مالی در شرکت سهامی مخابرات استان گیلان شامل نسبت بدهی می‌باشد. برای آزمون فرضیه سوم ابتدا این فرضیه برای جزء تشکیل دهنده نسبت اهرم مالی یعنی نسبت بدهی، مورد بررسی و آزمون قرار داده شد و در نهایت برحسب نتایج حاصله در مورد نسبت اهرم مالی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان نتیجه‌گیری گردید.

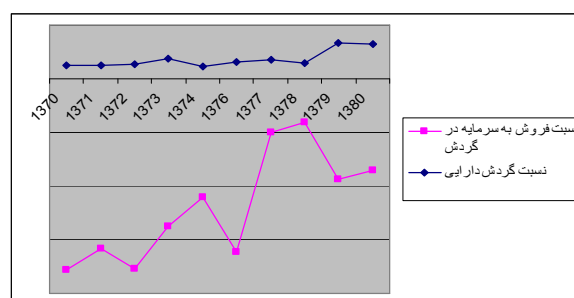
از آن جایی که مقدار $sig = 0/006$ برای وجود تفاوت معنادار بین نسبت بدهی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های پس از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن از $\alpha = 0/05$ کم تر بود پس قضاوت شد که میان نسبت بدهی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود دارد.

نسبت فعالیت در شرکت سهامی مخابرات استان گیلان شامل نسبت گردش دارایی و نسبت فروش به سرمایه در گردش می‌باشد. برای آزمون فرضیه دوم ابتدا این فرضیه برای اجزای تشکیل دهنده نسبت فعالیت یعنی نسبت گردش دارایی و نسبت فروش به سرمایه در گردش، مورد بررسی و آزمون قرار گرفت و در نهایت برحسب نتایج حاصله در مورد نسبت نقدینگی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان نتیجه‌گیری شد.

به دلیل این که مقدار $sig = 0/066$ برای وجود تفاوت معنادار بین نسبت گردش دارایی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های پس از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن پس از انجام آزمون از $\alpha = 0/05$ بیش تر بود بنابراین چنین قضاوت شد که میان نسبت گردش دارایی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

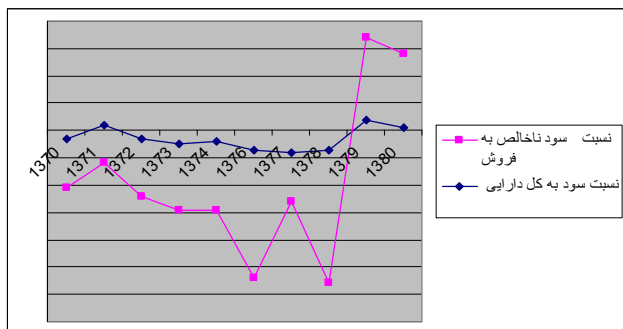
از آن جایی که مقدار $sig = 0/055$ برای وجود تفاوت معنادار بین نسبت فروش به سرمایه در گردش شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های پس از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن پس از انجام آزمون نسبت به $\alpha = 0/05$ مقدار بیش تری را نشان داد پس می‌توان قضاوت کرد که میان نسبت فروش به سرمایه در گردش شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال‌های بعد از خصوصی‌سازی نسبت به سال‌های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

این نسبت در سال‌های قبل از خصوصی‌سازی از ناپایداری و غیر قابل پیش بینی بودن بالایی برخوردار بوده است اما پس از ایجاد دگرگونی در ابتدا کاهشی شدید و سپس سیر صعودی با ثبات و نسبتاً ملایمی پیدا کرده است.

نسبت گردش دارایی هم در سال‌های قبل از خصوصی‌سازی و هم در سال‌های پس از آن دارای روند نسبتاً ثابت و یک نواختی می‌باشد و این تحولات در آن تغییرچندانی ایجاد نکرده است و تنها در اواخر دوره مورد مطالعه سیر صعودی پیدا کرده

همانند دوره قبل از خصوصی سازی هم چنان بی ثبات و غیر قابل پیش بینی می باشد که نمایان گر عدم تأثیر چندان این تحولات بر آن می باشد. با توجه به نتایج حاصله از آزمون نسبت های سود به کل دارایی ها و سود ناخالص به فروش چنین نتیجه گیری می شود که میان نسبت سودآوری شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

همان طور که ملاحظه شد نسبت های رد شده در این تحقیق یعنی نسبت فعالیت و نسبت سودآوری هر کدام از دو نسبت تشکیل شده اند. برای بررسی این نسبت ها باید اجزای تشکیل دهنده صورت و مخرج آن ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند.

۱) در نسبت گردش دارایی که صورت آن را فروش و مخرج آن را کل دارایی های شرکت سهامی مخابرات استان گیلان تشکیل می دهد ملاحظه می شود که علی رغم افزایش روند فروش که مطلوب شرکت می باشد میزان کل دارایی ها هم به میزانی بیش از افزایش در فروش افزایش یافته است که نشان می دهد یا میزان دارایی های شرکت افزایش ناکارآمدی داشته و یا این که از ظرفیت دارایی های موجود برای افزایش فروش شرکت استفاده بهینه نمی شود و ائتلاف منابع را به همراه دارد. بنابراین با به کارگیری از ظرفیت کامل دارایی ها و نیز استفاده از روش های افزایش فروش نظیر توسعه شبکه های مخابراتی و غیره از طریق بخش خصوصی می توان این نسبت را بهبود بخشید.

۲) در نسبت فروش به سرمایه در گردش نیز که صورت آن را فروش و مخرج آن را سرمایه در گردش تشکیل می دهد نیز مشاهده می شود که با افزایش روند میزان فروش، سرمایه در گردش شرکت اگر چه در حال بهبود است اما هم چنان

با توجه به نتایج حاصله از آزمون نسبت بدهی، فرض H_0 رد شد یعنی میان نسبت اهرم مالی شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود دارد.

فرضیه چهارم

نسبت سودآوری در شرکت سهامی مخابرات استان گیلان شامل نسبت سود به کل دارایی ها و نسبت سود ناخالص به فروش می باشد. برای آزمون فرضیه چهارم ابتدا باید همین فرضیه را برای اجزاء تشکیل دهنده نسبت سودآوری یعنی نسبت سود به کل دارایی ها و نسبت سود ناخالص به فروش، مورد بررسی و آزمون قرار داد و در نهایت برحسب نتایج حاصله در مورد نسبت سودآوری شرکت سهامی مخابرات استان گیلان نتیجه گیری کرد.

از آن جایی که مقدار $\text{sig} = 0/778$ برای وجود تفاوت معنا دار بین نسبت سود به کل دارایی های شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های پس از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن از $\alpha = 0/05$ بیش تر گردید پس قضاوت شد که میان نسبت سود به کل دارایی های شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

و نیز با توجه به این که مقدار $\text{sig} = 0/617$ برای وجود تفاوت معنا دار بین نسبت سود ناخالص به فروش شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های پس از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن از $\alpha = 0/05$ بیش تر بود قضاوت شد که میان نسبت سود ناخالص به فروش شرکت سهامی مخابرات استان گیلان در سال های بعد از خصوصی سازی نسبت به سال های قبل از آن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

نسبت سود به کل دارایی ها در طی سال های مورد مطالعه همان روند کاهشی ملایم خود را حفظ کرده است جز در سال های آخر دوره مورد مطالعه که آن نیز تأثیری بر نتایج حاصل از آزمون نداشته است. نسبت سود ناخالص به فروش اگر چه در سال های آخر مورد مطالعه به شدت سیر صعودی داشته اما

زمینه تأثیرات خصوصی سازی بر روی بهره‌وری و کارایی ارتقای کیفیت خدمات در صنعت مخابرات ضروری است.

پی‌نوشت

1. Carl menger.
2. Mises.
3. Hayek.
4. Rosenstein-Rodan.
5. J. Noyal
6. Bessly; Little child.

۷. متوسلی، ۱۳۷۳، ۳.

۸. بیسلی، لیتل چایلد، ۱۹۸۳، ۱-۲۱

۹. ویل جانوسکی، ۱۹۸۷، ۱

۱۰. کی، تامسون، ۱۹۸۶، ۱۸-۳۲.

۱۱. شوارتز، ۱۹۸۹، ۱۷۳.

۱۲. پرکونیکو، ۱۳۸۰، ۱۲.

۱۳. کاظمی ویسری، ۱۳۸۲، ۷۶.

۱۴. ون هورن، ۱۳۷۱، ۳۲۴.

15. Activity Ratio.

16. Leverage Ratio.

۱۷. نصیر زاده، ۱۳۶۹، ۶۳.

۱۸. مرادی، ۱۳۸۴، ۱۹۲.

۱۹. استونر، ۱۳۸۲، ۱۱.

۲۰. رایبیز ۲۴، ۱۳۸۵، ۵۰.

۲۱. تقوی، ۱۳۸۱، ۲۳۱.

۲۲. اکبری، ۱۳۸۲، ۳۲.

۲۳. خاکی، ۱۳۸۶، ۳۰۳.

منابع

استونر، جیمز...، مدیریت، ترجمه پارسائیان و اعرابی، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۲.

اسماعیل پور، مجید، راهنمای سرمایه گذاری در بورس تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، انتشارات شرکت چاپ و نشر بازرگانی وابسته به مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۳.

اکبری، فضل...، تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، انتشارات مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، ۱۳۸۲.

تقوی، مهدی، مدیریت مالی، انتشارات دانشگاه پیام نور، جلد اول، ۱۳۸۱.

وضعیت چندان مطلوبی ندارد. شرکت می‌تواند با کاهش بدهی‌های کوتاه مدت خود و نیز اتخاذ سیاست‌های مناسب برای دریافت طلب خود بر میزان سرمایه در گردش خود بیفزاید.

۳) در نسبت سود به کل دارایی‌ها که صورت آن را سود و مخرج آن را کل دارایی‌ها تشکیل می‌دهد برای بهبود این نسبت می‌توان پیشنهاد کرد که: دارایی‌ها به صورت کارآتر به کار گرفته شود، از ظرفیت کامل دارایی‌ها (سرمایه گذاری) استفاده شود، با به کارگیری آمیخته بازاریابی مناسب، فروش شرکت را افزایش داد.

۴) در نسبت سود ناخالص به فروش نیز که صورت آن را سود ناخالص و مخرج آن را فروش شرکت تشکیل می‌دهد می‌توان با روش‌های مختلف افزایش درآمد عملیاتی این نسبت را بهبود بخشید.

۵) برای نسبت‌های آنی و جاری و نسبت بدهی نیز حفظ وضعیت موجود همراه با تلاش برای توسعه فعالیت شرکت از طریق بخش خصوصی می‌تواند می‌تواند مد نظر قرار گیرد تا از ثبات و پایداری وضعیت این نسبت‌ها اطمینان حاصل گردد.

باید ذکر کرد برای بهره‌گیری از تجارب سایر کشورها در جلب مشارکت بیش تر بخش خصوصی و افزایش رقابت در بازار مخابرات، شناخت ساختار بازار صنعت مخابرات ضروری است. بازار کشورهای در حال توسعه، انحصار دو جانبه و یا چندجانبه می‌باشد، لکن بازار تلفن‌های ثابت و بخشی از همراه کشور ایران در انحصار دولت قرار دارد، لذا لازم است نهاد تنظیم‌کننده مقررات برای دستیابی به بازار مناسب برای ایران، سیاست گذاری نماید.

رقابت‌پذیری در کلیه زمینه‌های ارائه خدمات تلفن‌های ثابت (محلی، راه دور و بین‌المللی) مورد توجه قرار گیرد.

شفاف‌سازی اطلاعات به خصوص مشخص نمودن میزان هزینه‌های سرمایه‌ای در بخش غیر دولتی باید در صدر سیاست‌های خصوصی سازی قرار گیرد.

استفاده از مطالعات گذشته پژوهشگران و مطالعات جامع‌تر در

خصوصی در ایران، نشریه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره نهم و دهم، ص ۱۸۰، ۱۳۷۳.

نصیرزاده، غلامرضا، پیرامون خصوصی کردن شرکت‌های دولتی، انتشارات کمال علم، ۱۳۶۹.

ون هورن، جیمز، ۳۷۱، مدیریت مالی، ترجمه دستگیر، انتشارات نشر علوم دانشگاهی، جلد اول، ۱۳۷۱.

Beesly, Michael, Littlechild, Stephen, Privatization: Principles, Problems and Priorities, *Leoyds Bank Review*, vol 149, July 1983, pp.1-21, 1983.

Kay, J.A, Thampson, D.J, Privatization: A Policy in Search of A Rationale, *The Economic Journal* , Vol 96 , March 1986, pp. 18-32, 1986.

Schwartz, Gerd, Privatization: Possible Lesson from the Hungaration Vase, *World Development*, 1989, Vol 19, P.1731 .

Veljanovski, Cento, Selling the State, Butler and Tanner Ltd , 1987 , p.1 .

پروکونیکو، ژوزف، مدیریت خصوصی‌سازی، ترجمه اکبری و داوری، انتشارات آتنا و شرکت مشاوره مدیریتی درسا، ۱۳۸۰.

خاکی، غلامرضا، روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی، انتشارات بازتاب، ۱۳۸۶.

خاکی، غلامرضا، روش تحقیق در مدیریت، ناشر مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۳.

رابینز، استیفن، تئوری سازمان، ترجمه الوانی و دانایی فرد، انتشارات صفار - اشرافی، ۱۳۸۵.

رحیمی بروجردی، علیرضا، خصوصی‌سازی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.

رسول رویسی، مرتضی، میرزایی نژاد، محمد رضا، تجربه خصوصی‌سازی و نهاد تنظیم کننده مخابرات در صنعت مخابرات کشورهای در حال توسعه، نشریه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره نهم و دهم، ص ۲۰۸، ۱۳۸۴.

کاظمی ویسری، عبدالکریم، تعدیل اقتصادی در تئوری و تجربه، انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، ۱۳۸۲.

متوسلی، محمود، خصوصی‌سازی یا ترکیب مطلوب دولت و بازار، انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

مرادی، بهنام، ۱۳۸۴، ابعاد خصوصی‌سازی و آثار آن بر سرمایه‌گذاری